

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-69>

УДК 304.5

МІЖНАРОДНІ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ «СУСПІЛЬСТВА 5.0»

INTERNATIONAL BUSINESS STRATEGIES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE CONDITIONS OF «SOCIETY 5.0»

Величко Катерина Юріївнакандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7751-585X>**Тимохова Галина Борисівна**кандидат економічних наук, доцент,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5352-6960>**Євтушенко Ганна Валентинівна**кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0472-0737>**Velychko Kateryna**

State Biotechnological University

Tymohova Halyna

Kharkiv University of Humanities "People's Ukrainian Academy"

Yevtushenko Anna

V.N. Karazin Kharkiv National University

У статті розглянуто особливості реалізації цифрової трансформації бізнес-процесів у контексті функціонування концепції «Суспільство 5.0», в основі якої лежить ідея інтеграції цифрових технологій у всі аспекти життя суспільства. Зазначено, що концепція «Суспільство 5.0» передбачає, що за допомогою інноваційних технологій, таких як Інтернет речей, штучний інтелект та блокчейн, можна досягти покращення ефективності бізнес-процесів та підвищити якість продуктів та послуг. Розглянуто досвід Японії, яка саме запропонувала концепцію «Суспільство 5.0» як концепцію суспільства майбутнього, що спрямована на розумне поєднання технологічного прогресу з покращенням якості життя людей. Доведено, що міжнародні стратегії цифрової трансформації відіграють важливу роль у розвитку економіки, конкурентоспроможності підприємств та вирішенні глобальних викликів, що стоять перед сучасним світом, а дослідження міжнародних бізнес-стратегій цифрової трансформації в умовах «Суспільства 5.0» дозволяє зрозуміти та проаналізувати особливості цих стратегій і їх вплив на діяльність економічних суб'єктів та економіку країн.

Ключові слова: цифрова трансформація бізнесу, міжнародні бізнес-стратегії, бізнес-стратегії підприємства, цифровізація, цифрова стратегія, інструменти цифровізації, «Суспільство 5.0».

The article examines the specifics of implementing the digital transformation of business processes in the context of the functioning of the "Society 5.0" concept, which is based on the idea of integrating digital technologies into all aspects of society. It was noted that the concept of «Society 5.0» assumes that with the help of innovative technologies, such as the Internet of Things, artificial intelligence, and blockchain, it is possible to increase the efficiency of business processes and improve the quality of products and services. It was emphasized that international digital transformation strategies play an important role in the development of the economy, the competitiveness of enterprises, and the solution to global challenges facing the modern world. It was determined that international business strategies of digital transformation in the conditions of «Society 5.0» have the following

features: global scale (digital transformation becomes a global phenomenon, covering not only individual countries but also the entire world market), cultural diversity (taking into account and understanding the cultural differences of each country), technological innovations (international business strategies of digital transformation contribute to the implementation of innovations and the development of new digital solutions that meet the needs of the market of each country), global competition, international partnership and cooperation (the pooling of resources, experience, and innovative knowledge contribute to the implementation of digital projects at the international level). All the listed features require the development of complex and flexible international business strategies for digital transformation, which would take into account the unique characteristics of each market, promote global competitiveness, and contribute to the creation of sustainable and innovative businesses in the context of the «Society 5.0» concept. The article examines the experience of Japan, which proposed the concept of «Society 5.0» as a concept of the society of the future, which is aimed at a reasonable combination of technological progress with improving the quality of people's lives. It was determined that the study of international business strategies of digital transformation in the conditions of «Society 5.0» is important and allows understanding and analyzing the features of these strategies and their impact on the activities of economic entities and the economy of countries.

Keywords: digital transformation of business; international business strategies, business strategies of the enterprise, digitalization, digital strategy, digitalization tools, «Society 5.0».

Постановка проблеми. За останні роки з появою нового покоління цифрових технологій відбулися суттєві зміни моделей діяльності в бізнесовому та соціальному секторах, що отримали назву «наскрізних» через масштаб та глибину їх впливу. Цифрова трансформація бізнес-процесів є надзвичайно актуальною темою в сучасному світі, оскільки швидкий технологічний розвиток, висока конкуренція і зміна умов ринку вимагають постійної адаптації до нових умов. Саме цифрові технології можуть допомогти побудувати дієві стратегії, знизити витрати, підвищити ефективність та якість роботи, забезпечити швидкість і точність прийняття рішень, покращити комунікацію зі споживачами і партнерами, а також розвинути нові продукти та послуги.

Дослідження проблематики міжнародних бізнес-стратегій цифрової трансформації в умовах «Суспільства 5.0» є необхідною умовою успіху у сучасному світі, яка дозволяє бути конкурентоспроможними, ефективними та інноваційними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях питання цифрової трансформації бізнес-процесів та її вплив на підприємства та економіку в цілому висвітлювалась Н. М. Краус, Н. М. Краус, О. В. Марченко, О. Ф. Новіковою, Г. М. Дергачовою, Я. О. Колешнею, А. Айета, К. Шукець, М. Є. Дейчем, О. В. Панковою, Н. В. Рагуліною, Ю. В. Кіндзерським, В. Т. Тахтаровим, П. Л. Гринько та ін. Більша частина наукових праць за цим напрямком висвітлюють різні аспекти впливу цифрової трансформації, особливості будовування бізнес-процесів в умовах цифровізації та специфіку цифровізації національної економіки. У роботах Н. М. Тягунової, З. О. Тягунової, К. М. Молчанової та ін. оцінено вплив цифрової трансформації на клі-

єнтський досвід та зміни в споживчих попитах і поведінці, а також характеризується вплив цифрової трансформації на ринкову конкуренцію та інноваційність підприємств.

Виділення невирішеної раніше проблеми. Міжнародні бізнес-стратегії підприємств досліджували М. Портер (його концепції, такі як «ланцюжок вартості» та «стратегічні групи», стали основою для розробки міжнародних бізнес-стратегій.), І. Ансофф (досліджував концепції ринкового проникнення, розвитку ринків, розвитку продуктів і диверсифікації як стратегічні напрямки для міжнародних підприємств), Г. Гемел акцентував увагу на інноваціях і створенні унікальних конкурентних переваг). Проте, вивчення особливостей становлення «Суспільства 5.0» та впливу цифровізації на формування бізнес-стратегій, з урахуванням міжнародного досвіду, потребує подальшого аналізу.

Метою статті є дослідження особливостей цифрової трансформації в контексті становлення «Суспільства 5.0» з точки зору їх важливості для підприємств та економіки в цілому та аналіз особливостей трансформаційних бізнес-процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження особливостей цифрової трансформації міжнародних бізнес-стратегій в контексті становлення «Суспільства 5.0» має велике значення для підприємств та економіки в цілому. Це дозволяє усвідомити, як цифрові технології і новітні інновації впливають на стратегічне управління і конкурентоспроможність міжнародних підприємств.

Взагалі, міжнародні бізнес-стратегії підприємства є комплексним і динамічним поняттям, тому вони потребують постійного аналізу та адаптації до змін у міжнародному середовищі. Ефективна розробка і реалізація

таких стратегій допомагає підприємствам зайняти сильне положення на глобальному ринку і досягти стійкого розвитку.

Трансформація бізнес-стратегій – це, перш за все, зміна традиційних методів та підходів до виконання різних функцій і операцій, що були налагоджені (функціонували) в компанії, за рахунок застосування сучасних технологій та інновацій. Метою такої трансформації є підвищення ефективності та продуктивності бізнес-процесів, зниження витрат, покращення якості продукту або послуги та підвищення рівня задоволення клієнтів [1]. Зміна бізнес-стратегій спричиняє і трансформацію бізнес-процесів, що може бути спричинено зміною бізнес-моделі компанії та/або вимог клієнтів, регуляторного середовища, або просто наслідком впровадження нових технологій в бізнес-середовище. Важливою складовою трансформації бізнес-процесів є культурна зміна в організації, що полягає

в зміні підходу до роботи та відношенні до нововведень. Сьогодні така трансформація викликана процесом цифровізації, формуванням нової реальності – «Суспільство 5.0» [2]. Особливості цифрової трансформації бізнес-процесів підприємств [3] в умовах «Суспільства 5.0» включають такі складові (рис. 1).

Бізнес-середовище також змінюється завдяки цифровим технологіям, продуктам, інструментам і послугам, які зараз вважаються найважливішою частиною сучасного соціального та економічного середовища. Цифровізація суттєво змінює спосіб мислення, мотивацію щодо прийняття рішень, тобто не лише з точки зору продуктивності, а й з точки зору економічної поведінки, організації та принципів роботи бізнесу та економіки в цілому [4].

Більшість провідних країн активно впроваджують цифрові стратегії у міжнародному бізнесі шляхом прийняття різних заходів та підходів [5]. Сьогодні безумовними лідерами

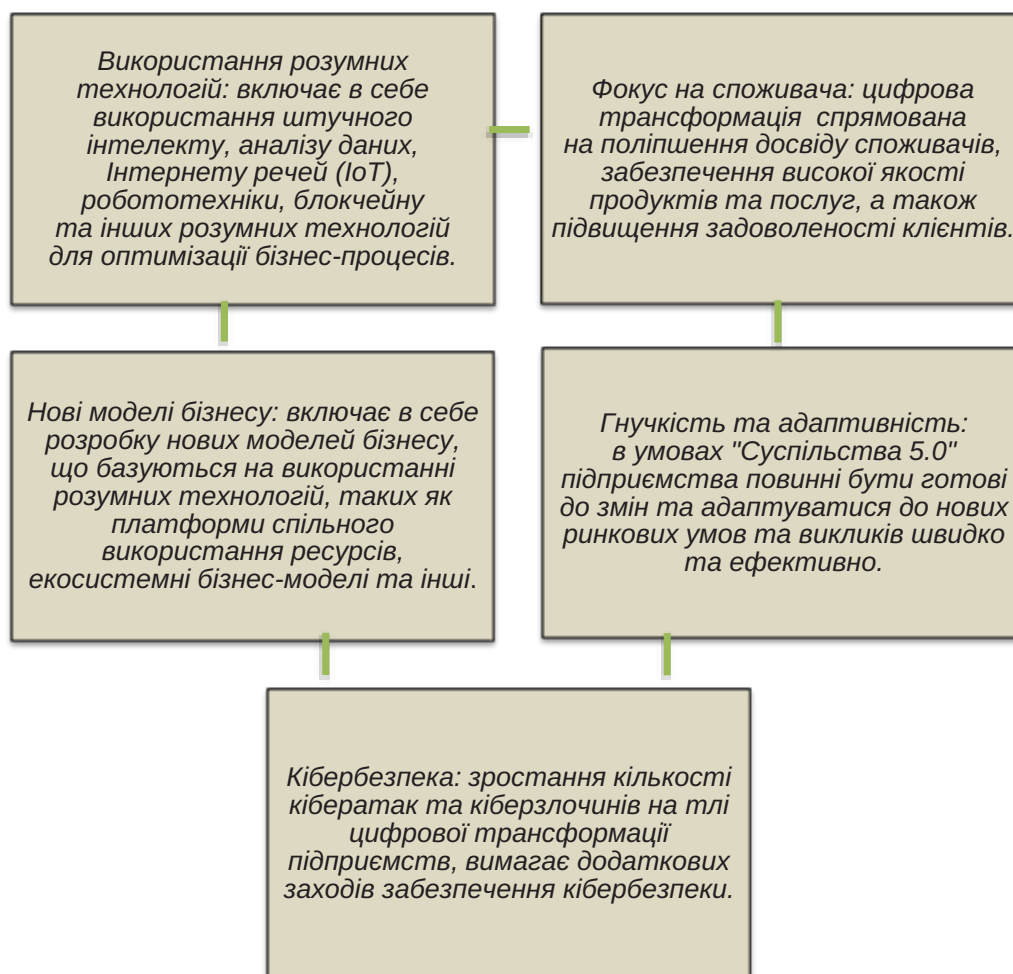

Рис. 1. Складові цифрової трансформації бізнес-процесів підприємств в умовах «Суспільства 5.0»

Джерело: побудовано авторами за [3]

щодо впровадження цифрових стратегій є Китай, Сінгапур, Швеція, Естонія, Японія. Так, наприклад, у Сінгапурі впроваджено стратегію «Сінгапур у режимі цифрової економіки», яка зорієнтована на використання технологій для розвитку таких галузей, як фінанси, медицина, транспорт, освіта та ін. У Швеції, окрім активного впровадження цифрових технологій у різних сферах, достатньо цікавим є концепція «цифрового громадянства», яка націлена на забезпечення цифрової безпеки. Китай, взагалі, є сьогодні світовим лідером щодо цифрових технологій, особливо у сфері електронної комерції та мобільних платежів. Китай активно застосовує штучний інтелект, Big Data та інші передові технології для створення інноваційних рішень у сферах транспорту, охорони здоров'я, енергетики та інших.

Тому можна виділити деякі складові, якими країни активно займаються для просування цифрових стратегій (рис. 2):

Найбільш успішною країною щодо реалізації стратегії «Суспільства 5.0» на міжнародному рівні є Японія, яка ще у 2016 році оголосила про побудову концепції «Суспільство 5.0». В ході виконання цієї концепції, Японія стикається з численними викликами, які обмежують стійкий розвиток її економіки та мають негативний вплив на соціальну ситуацію. Серед цих викликів можна виділити зменшення робочої сили, старіння населення, екологічні проблеми, обмеженість ресурсної бази та ін.. Якщо цим проблемам не буде приділена належна увага, Японія може втратити свою конкурентоспроможність. З метою запобігання такому сценарію, японська бізнес-федерація «Кейданрен» виступила з ініціативою створення цілісної концепції «Суспільство 5.0». Ця концепція була розроблена для вирішення важливих викликів, які стоять перед країною, і передбачає розвиток нових інноваційних рішень та використання цифрових технологій з метою покращення життя громадян та забезпечення динамічного розвитку країни [6].

Тобто, Японія використовує стратегію «Суспільства 5.0» як основу для розробки і впровадження новаторських рішень, що сприятимуть розвитку економіки та суспільства, забезпечуючи конкурентоспроможність країни в глобальному контексті.

Формулюючи цю концепцію, уряд Японії виходив з основних проблем, які стримують сталий розвиток японської та світової економіки та негативно впливають на соціальні умови: це скорочення та старіння робочої

сили, посилення міжнародної конкуренції, потреби оновлення інфраструктури, стихійні лиха та тероризм, екологічні проблеми та брак природних ресурсів.

Взагалі, «Суспільство 5.0» – це концепція майбутнього суспільства, в основі якою взаємодія трьох елементів: людини, технологій та природи. У такому суспільстві передбачається розвиток різноманітних інноваційних технологій, які мають на меті покращення якості життя людей та зменшення впливу людства на природне середовище.

На наш погляд, до ключових пріоритетів «Суспільства 5.0» можна включити: розвиток економіки на основі інтелектуальних технологій, використання штучного інтелекту, робототехніки та Інтернету речей для покращення якості життя людей та для оптимізації процесів в різних сферах життя, включаючи промисловість, транспорт, охорону здоров'я, освіту та інфраструктуру, розвиток відкритої науки та освіти, а також підвищення рівня соціальної безпеки. Фактично, «Суспільство 5.0» – це майбутнє, до якого ми вже сьогодні готуємось за допомогою розвитку сучасних технологій та досягнень науки.

В деякому розумінні концепція «Суспільство 5.0» є відповіддю на введenu Німеччиною концепцію «Індустрія 4.0» і подібні ініціативи в інших країнах, які спрямовані на реалізацію четвертої (інформаційної) промислової революції.

Проте, концепція Японії набагато глибша, оскільки має за мету модернізацію суспільства та економіки шляхом розвитку людського капіталу. «Суспільство 5.0» відкриває нову еру економічного та соціального розвитку, яка спроможна подолати інформаційну розщепленість та нерівність між промисловими виробниками у рамках «Індустрії 4.0», та забезпечити узгоджений розвиток науки та технологій з інтересами кожного члена суспільства [7].

Так у «Суспільстві 5.0» дефіцит робочої сили може бути скоригований використанням можливостей, які надають нові технології, для підтримки людей більш старшого віку. Наприклад, робототехніка може використовуватись для підняття важких предметів, а пристрої для поліпшення зору та слуху можуть забезпечити додаткові можливості роботи для цієї групи людей [8]. Такі рішення сприяють інклюзивному розвитку, покращують якість життя і сприяють залученню різних соціальних груп до економічного процесу.

Ці напрями, що передбачені в «Суспільстві 5.0», демонструють амбіції Японії як країни-лідера щодо створення більш людського

Рис. 2. Заходи, що сприяють розвитку цифрових стратегій на рівні країн

Джерело: побудовано авторами за [4; 5]

та сталого суспільства, в якому технології слугують підвищенню якості життя кожної людини і створюють рівні можливості для всіх.

У «Суспільстві 5.0» бізнес-стратегії базуються виключно на використанні передових технологій та інновацій з метою вирішення соціальних проблем і забезпечення сталого розвитку. На наш погляд, доцільно виділити такі основні аспекти, які характеризують

роботу бізнес-стратегій в умовах «Суспільстві 5.0»: людськозорієнтованість (основна мета – задоволення потреб та покращення якості життя людей); використання передових технологій; співпраця та партнерство між різними суб'єктами, такими як компанії, урядові органи, наукові установи та громадські організації; сталість та екологізація; глобалізація ринків; вирішення соціальних проблем; роз-

виток людського капіталу. Саме ці складові допомагають бізнесу в «Суспільстві 5.0» стати драйвером соціального розвитку, сталості та економічного зростання.

У центрі уваги сучасних компаній знаходиться клієнт. Фактично компанії перейшли від застарілих маркетингових стратегій 4P (Product, Place, Price, Promotion) до більш сучасних стратегій 4C (Consistency, Content, Convenience, Contextual), які орієнтовані на клієнта, і стали прихильниками концепції C-Customer. Довіра та лояльність клієнта визначають його вибір продукту або послуги. Тобто, замість традиційного підходу, де фокус був на самому продукті, сучасні компанії зосереджуються на потребах та вимогах клієнта. Формувати звичку, створювати комфортні умови, ставитися з повагою, передбачати проблеми та потреби, створювати сприятливе середовище для утримання клієнтів, яке не тільки формує прихильність до клієнта, але й спроможне формувати звички та створює зону комфорту. Як визначалося вище, суттєво зросла роль партнерства. Але у більшому ступені зросла роль управління процесами де знання стають головною конкурентною перевагою для компаній на сучасному ринку. Треба сказати, що незважаючи на вищезазначені тенденції великих економічних змін, метою підприємств є підвищення власної вартості, підвищення інвестиційної привабливості, зростання та розширення бізнесу.

Успішна цифрова стратегія задає необхідний напрямок і дозволяє лідерам компаній впроваджувати цифрові ініціативи, оцінювати їх прогрес і диверсифікувати бізнес, коли це необхідно. Але на початку реалізації цифрової стратегії керівництво має вирішити, яку основну цифрову модель вибрати: стратегію залучення клієнтів чи стратегію цифрових рішень. Без чіткого розуміння цифрової трансформації менеджери не можуть розробити стратегію, яка пов'язує цифрові технології з їхнім бізнесом. У результаті він може не помітити неминучу загрозу, перш ніж встигне зреагувати.

Потреба в цифровізації бізнесу тільки зростатиме. Навіть великі, колись «аналогові» компанії переходять на цифрові технології, будуючи свої продукти та формуючи окремі IT-департаменти. Крім того, «Covid-спадок», війна з росією, залишиться з нами назавжди – те, як ми працювали в офісі, більше не матиме значення. Більшість компаній працюватимуть за гібридною моделлю, яка найбільш зручна для професіоналів і прийнятна для компаній. Аналізуючи процес формування цифрової

стратегії, слід зазначити, що цифровізація знижує економічну ренту.

Цифровізація може порушити навіть найбільш добре продумані плани надприбутків, створюючи більше цінності для споживачів, ніж для компаній. Ці факти є критично важливими для компаній і галузей, які прагнуть перетворити цифрові можливості на економічну вигоду. Натомість вони стикаються з ситуацією, коли оцифрування розбиває прибутковий продукт або послугу на складові частини, залишаючи споживачам можливість купувати лише те, що їм потрібно. Оцифрування також робить дистриб'юторські схеми застарілими, надаючи необмежений вибір і прозорість цін. Фактично маючи незначні витрати та час можна відтворити будь-яку цифрову пропозицію. У майбутньому використання цифрових технологій має призвести до розвитку нових видів бізнес-систем та стратегій з відповідним вектором економічного зростання.

Висновки. Таким чином, можна виділити такі особливості міжнародних бізнес-стратегій цифрової трансформації в умовах «Суспільства 5.0»:

1. *Глобальний масштаб:* В умовах «Суспільства 5.0» цифрова трансформація стає глобальним явищем, охоплюючи не лише окремі країни, але і весь світовий ринок. Міжнародні бізнес-стратегії цифрової трансформації націлені на проникнення на різні ринки, встановлення глобальних партнерств та використання міжнародних ресурсів.

2. *Культурна різноманітність:* Міжнародні бізнес-стратегії повинні враховувати культурні особливості та нюанси кожної країни, з якою взаємодіє підприємство. Розуміння культурних різниць і вміння адаптуватися до них допомагають зберегти конкурентну перевагу та підвищити успішність впровадження цифрових стратегій.

3. *Технологічні інновації:* «Суспільство 5.0» передбачає використання передових технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, блокчейн та інші. Міжнародні бізнес-стратегії цифрової трансформації повинні сприяти впровадженню цих інновацій та розвитку нових цифрових рішень, які відповідають потребам ринку кожної країни.

4. *Глобальна конкуренція:* Умови «Суспільства 5.0» створюють нові можливості для глобальної конкуренції. Міжнародні бізнес-стратегії повинні враховувати конкурентну ситуацію на ринках різних країн та розробляти ефективні стратегії, які дозволяють зайняти лідируючі позиції.

5. *Партнерства та співпраця*: Міжнародні бізнес-стратегії в умовах «Суспільства 5.0» спрямовані на розвиток партнерств та співпрацю з іншими компаніями, установами та країнами. Об'єднання ресурсів, експертизи та інноваційних знань сприяють реалізації цифрових проектів на міжнародному рівні.

Усі перелічені особливості визначають потребу в розробці комплексних та гнучких міжнародних бізнес-стратегій цифрової трансформації, які б враховували унікальні характеристики кожного ринку, сприяли глобальній конкурентоспроможності та сприяли створенню стійкого та інноваційного бізнесу в умовах «Суспільства 5.0».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дергачова Г.М., Колешня Я.О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. № 17. С. 280–290. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367>.
2. Суспільство 5.0 – новий етап глобалізації. URL: <https://matrix-info.com/suspilstvo-5-0-novyj-etap-globalizatsiyi/> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Величко К.Ю., Цибульська Є.І., Овчаренко К.В. Трансформація бізнес-моделей суб'єктів економічних відносин в цифровій економіці. *Вчені записки ХГУ «НУА»*. Том XXIX, 2022. С. 157–170.
4. Тимохова Г.Б., Кудінова М.М. Особливості формування цифрових стратегій розвитку. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : праці VII Міжнар. наук-практ. конф. (Одеса, 25–26 вересня). Одеса, 2022. С. 290–292.
5. Краус К., Краус Н., Осецький В. Суспільство 5.0 на базі розвитку інноваційного університету та цифрового підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-37>.
6. Fukuyama M. *Society 5.0: Aiming for a New Human-centered Society*. URL: https://www.hitachi.com/rev/archive/2017/r2017_06/trends/index.html (дата звернення: 5.02.2023).
7. Марченко О.В., Краус Н.М., Краус К.М. Інноваційне підприємництво і цифровий бізнес: науково-економічна фіча розвитку та зміни в управлінні. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4>.
8. *Society 5.0*. Hitachi and The University of Tokyo Joint Research Laboratory. Springer, Singapore. 2018. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-15-2989-4_9 (дата звернення: 13.04.2023).

REFERENCES:

1. Dergachova, G.M., Koleshnya, Ya.O. (2020). Cifrova transformaciya biznesu: sutnist, oznaki, vimogi ta tehnologiyi [Digital transformation of business: essence, features, requirements and technologies]. *Ekonomichnij visnik NTUU «KPI» –Economic Bulletin of NTUU "KPI"*. 17. 280–290. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367> [in Ukrainian].
2. Suspilstvo 5.0 – novij etap globalizaciyi [Society 5.0 is a new stage of globalization]. Retrieved from: <https://matrix-info.com/suspilstvo-5-0-novyj-etap-globalizatsiyi/> [in Ukrainian].
3. Velychko, K.Yu., Tsybul'ska, E.I., Ovcharenko, K.V. (2023). Transformaciya biznes-modelej sub'yektiv ekonomichnih vidnosin v cifrovij ekonomici. [Transformation of business models of subjects of economic relations in the digital economy]. *Vcheni zapiski HGU «NUA» – Scientific notes of KhSU "NUA"*, Vol. XXIX, 157–170. [in Ukrainian].
4. Tymokhova, G.B., Kudinova, M.M (2022). Osoblivosti formuvannya cifrovih strategij rozvitku. [Features of the formation of digital development strategies]. *VII International Scientific and Practical Conference "Economic and Legal Aspects of Management: Current State, Efficiency and Prospects" – VII International Scientific and Practical Conference "Economic and Legal Aspects of Management: Current State, Efficiency and Prospects" (Odesa, September 25nd–26rd, 2022)* (pp. 290–292). Odesa [in Ukrainian].
5. Kraus., K., Kraus, N., Osetskyi, V. (2021). Suspilstvo 5.0 na bazi rozvitku innovacijnogo universitetu ta cifrovogo pidpriyemnictva [Society 5.0 based on the development of an innovative university and digital entrepreneurship]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*. Vol. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-37> [in Ukrainian].
6. Fukuyama, M. *Suspilstvo 5.0: pragnennya do novogo lyudinocentrichnogo suspilstva* [Society 5.0: Aiming for a New Human-centered Society]. Retrieved from: https://www.hitachi.com/rev/archive/2017/r2017_06/trends/index.html.
7. Marchenko, O.V., Kraus, N.M., Kraus, K.M. (2020). Innovacijne pidpriyemnictvo i cifrovij biznes: naukovo-ekonomichna ficha rozvitku ta zmyni v upravlinni [Innovative entrepreneurship and digital business: scientific and economic features of development and changes in management]. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [in Ukrainian].
8. Suspilstvo 5.0 Nadrozumne suspilstvo, oriyentovane na lyudej [Society 5.0. A People-centric Super-smart Society]. Retrieved from: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-15-2989-4>.